

Zgodovina televizije ne ponuja ekspresivne poliedričnosti filmske zgodovine. Poglavitna zahteva malega zaslona je bila vselej *entertainment*, z obsesivnim izsiljevanjem omejevanja tveganih eksperimentov, ki ga zahtevajo indeksi gledanosti. In vendarle

so se včasih tudi prek katodne tube prikrdle neverjetne eksplozije genialne in neonesnažene ustvarjalnosti. Kritično ponovno branje zadnjih 40 let televizije je pripeljalo do identifikacije števila »kulturnih TV serij«, ki predstavljajo najsvetlejšo dediščino tega peklenskega instrumenta, ki ga je sam Orson Welles opredelil za »najbolj strašno in nevarno reč, ki obstoji na zemeljskem površju«. *The Avengers* in *Dr. Who*, *Danger Man* in *The Saint*, *The Persuaders* in *Star Trek*, *Monty Python's Flying Circus* in *Twin Peaks* še dandanes povečujejo legije navdušenih občudovalcev in uživajo velikodušnost specifične literature. Toda serija **The Prisoner** ostaja še vedno nedoseženi ustvarjalni vrh televizijskega medija: ezoterična pot, ki se začne v občem pojmu »TV serije« in se nadaljuje v progresivnem spodbijanju njegovih postulatov. Nujna dihotomija med »heroji« in »zli«, pomirjajoča gotovost »srečnega konca«, enoznačna intepretabilnost filmskega dogajanja, nujna podvrženost pravilom deduktivne logike in prostorsko-časovne kavzalnosti bodo progresivno pretresani in subvertirani, omogočajoč mnogovrstne načine branja v kaleidoskopu vedno spodbujajočih in pogosto nepredvidljivo genialnih idej in podob.

Potem ko si je Patrick McGoohan v 50. letih pridobil spoštovanje gledališke kritike in ko je med leti 1960 in 66 prestrelil televizijski ekran s svojo karizmatično karakterizacijo tajnega agenta John Draka v seriji *Danger Man*, je v letu 1966 najbolje plačana zvezda britanske televizije. Predvsem pa je tudi umetnik, ki se zaveda, da lahko dobi *carte blanche* za televizijski projekt, ki ni zavezan običajnim pravilom *show-businessa*: Lew Grade, predsednik ITC-ja, prevzame finančno kritje realizacije **The Prisoner**, nove televizijske serije po McGoohanovi zamisli, čeprav mu ni bilo dano poznati niti konca. In v tem ne bo edini: vsi soudeleženci tega projekta bodo poznali le tisti del sestavljanke, pri katerem bodo sodelovali. Snemanje serije se začne septembra 1966 in se razširi prek enega leta: izvršeno je v borehamwoodovskih studijih družbe Metro-Goldwyn-Mayer (vsi interierji) in v skrivnostni vasi Portmeirion v severnem Wellesu (večina eksterierjev). Produkcija se izkaže za težavno: McGoohan je edini, ki ima dejanski umetniški nadzor, kar povzroči besni odhod produ-

THE PRISONER

centa Georga Marksteina. V nasprotju z zahtevami ITC-ja, ki je hotel serijo od 26 do 38 epizod (kar ustreza osmim oz. devetim mesecem predvajanja, torej t. i. televizijski »season«, ki iz sheme izključuje tri poletne mesece), se McGoohan predstavi s samo 17 epizodami, ki jih smatra kot nujne za dovršeno izrazitev projekta. Na televiziji se pojavi 29. septembra 1967 z epizodo **Arrival**: gledalci so takoj postavljeni pred celo vrsto vprašanj, na katera v 45 minutah epizode ne najdejo nobenega odgovora. Eden največjih piscev znanstvene fantastike Isaac Asimov napiše po ogledu desetih epizod duhovito in zmedeno recenzijo za tednik *TV Guide*: »Na začetku je naš Junak (imenovan Prisoner) dal odpoved

pri britanski tajni službi. Bil sem zaskrbljen: postal bo dvojni agent. Nato je bil ujet, toda to me ni skrbelo. Bo že ušel. Gledal sem na uro in se veselil. V desetih minutah bo zbežal; zdaj samo še v petih, štirih, treh. Naivnost piscev me je spravljala v zadrego, saj mu je ostala samo še minuta in nič še ni kazalo na pobeg. Ni zbežal. Ne boste mi verjeli, toda ni. Bil sem zaprepaden. Tudi naslednji teden ni zbežal. In tudi v nobenem od naslednjih ni zbežal. Zagotovo, dobil je nekaj manjših spopadov. Nikoli jim na primer ni povedal, zakaj je zapustil tajno službo. Toda mi, gledalci, tega prav tako nismo izvedeli. Nikoli nismo ničesar izvedeli. Nikoli nismo izvedeli, kje je kraj, kjer je bil Prisoner pridržan kot

ER

ujetnik ali pred kom je bežal, zakaj je bežal, kdo so bili vsi ostali, zakaj so hoteli vedeti, zakaj je dal odpoved ali karkoli že. Neuspeh, neuspeh, neuspeh! *Prisoner* ni uspel: nikoli ni pobegnil. Mi nismo uspeli. Nikoli nismo razumeli!»

In po dvanajstih epizodah, polnih vprašanj in praznih glede končnih odgovorov (zakaj subjektivno »možni« odgovori so neskončni), serija izvrši svojih zadnjih pet hudodelstev. »Samomorilska« trinajsta epizoda (**Do not Forsake Me, Oh My Darling**), v kateri se protagonist praktično nikoli ne pojavi. Štirinajsta in petnajsta epizoda (**Living in Harmony in The Girl who was Death**), ki spodneseta še edini dve gotovosti, ki sta ostali: prostor (skrivnostna

vas) in čas (hipotetični sedanjik). Šestnajsta epizoda (**Once Upon a Time**), ki ponuja 45 minut najboljšega avantgardnega gledališča, z nepozabnim nastopom Lea McKerna in Patricka McGoohana v dialoškem dvoboju na življenje in smrt. Do nore sedemnajste epizode, v kateri vsako vprašanje najde neki odgovor ali neki drugi odgovor ali nobenega odgovora: pač glede na načine branja, s katerimi zmore naša senzibilnost odpreti ezoterična vrata tega univerzuma.

Nemudoma se sproži potres. In že so tu parlamentarna spraševanja, v Angliji (»kajti ljudje imajo pravico razumeti!«), ali cenzure Države: delne (nekatero epizode ne preidejo meja Združenih držav, Francije in Nemčije) ali popolne (v mnogih državah predvajanje celo ni dovoljeno!). Patrick McGoohan dobiva različna grozilna pisma, ki ga prisilijo, da se z družino preseli v Švico in kasneje v Ameriko: odločil se bo omejiti umetniško dejavnost in se zapreti v tiho osamitev. Na drugi strani pa: na desetisočev fanov spočenja kult, neskončna eksegetska literatura in posthumna »kanonizacija« na univerzitetnih filmskih, filozofskih in socioloških kurzih.

Še nikoli kot to leto, ko je 25. obletnica prve projekcije (zaključena v marcu 1968), ni **The Prisoner** užival tako spoštljive priljubljenosti: pred kratkim so se pojavile knjige in videokasete, ki se posvečajo razlagi ozadja, skritih pomenov, literarnim in alegoričnim ključem televizijske serije, ki je bila zmožna, kakor še nobena doslej, združiti »entertainment« in »kreativno izvirnost«. **The Prisoner** velja za nesporni ustvarjalni vrh tiste psihedelične avantgarde, ki je navdihovala Antonionija, ko je snemal **Blow Up**, ali Beatlese v fazi albumov *Revolver* in *Sgt. Pepper*: toda omejevati njen domet na izraz neke dobe se izkaže za še vedno omejujoče.

The Prisoner je umetniško delo: in kot tako je bistvena kreacija. In kot vsak avtentičen ustvarjalec je McGoohan za temelje svojega posebnega univerzuma postavil svoje lastne postulate in lastne zapovedi. Zato nam **The Prisoner** (izmaknjen postulat in zapovedim nizke umetnosti predvidljivega ali pritaknjene nepredvidljivosti) še vedno dopušča leteti v atmosferi, ki se nam se po 25 letih upravičeno zdijo neraziskane.

»Najbrž je **The Prisoner** take vrste reč, o kateri ima lahko tisoč ljudi različne razlage, kar je, po mojem mnenju, zelo razveseljivo. Vesel sem, da je tako, saj je bil prav to moj namen.«

(Patrick McGoohan)

MARIO PANCIERO

TRIVIA

Kljub temu da so v **The Prisoner**ju očitni predvsem vplivi *Alice In Wonderland* Lewisa Carrolla, Kafkovega *Procesa*, Orwellovega 1984 in Ibsenove drame *Brand* (delo, ki je McGoohanu prineslo gledališko slavo v '50 letih), je serija prav tako polna z nešteto drugimi kulturnimi referencami: včasih skritimi, drugič ironičnimi. Od Cervantesa (*Hammer Into Anvil*) do Shakespeara (*Once Upon A Time*), od svetega pisma (*Fall Out*, Ezechielevo knjiga) do Conana Doylea (*The Girl Who Was Death*), od Straussa (*The Chimes Of Big Ben*) do Beatlesov (*Fall Out*), od Sergia Leoneja (*Living In Harmony*) do filmskega 007, ki ga je McGoohan zavrnil (*The Girl Who Was Death* in *Do Not Forsake Me, Oh My Darling*: slednja epizoda uporablja celo nekatere »library scenes«, ki so se pojavile tudi v filmu *Goldfinger*). Veliko je tudi samocitiranja: John Drake iz serije **Danger Man**, ki je proslavila McGoohana, se tako, na primer, pojavi v **The Girl Who Was Death**, pa tudi na fotografijah dokumentov številke 6 in na predvolilnih panojih v »Vasi«.

Prve reakcije kritike in gledalcev (občinstva) so bile diametralno nasprotno in skoraj vedno ekstremne. V Franciji epizod **Do Not Forsake Me, Oh My Darling, Living In Harmony** in **The Girl Who Was Death** celo niso predvajali. V Združenih državah je cenzura udarila po **Living In Harmony**, v Nemčiji pa niso bile dane v predvajanje epizode **A Change Of Mind, Free For All, Living In Harmony in The Schizoid Man**. V deželah z bolj ali manj totalitarnimi režimi pa je celo ni bilo moč uvoziti. Kult **The Prisoner**ja je kljub temu rasel, nastalo je veliko fan klubov in študijskih skupin, ki jih uradno koordinira Six Of One, the Prisoner Appreciation Society (P.O. Box 60, Harrogate, UK), nekomercialna organizacija, ki že leta izdaja sijajne revije, posvečene študiju serije, in izdeluje široko paleto izdelkov, povezanih s serijo. Serija je doživela več izdaj na videokasetah. Obstajajo pa tudi videokasete (**The Prisoner Companion, The Prisoner Investigated, The Prisoner In-depth**), namenjene razlagi